

Öljymarkkinat hakevat uutta tasapainoa

29.9.2016 – Euro & talous 4/2016 – Kansainvälinen talous

Öljymarkkinat ajautuivat epätasapainoon vuonna 2014, kun tarjonta kasvoi ja kysyntä kehittyi vaisusti. Öljyn hinta on painunut sen jälkeen noin 110 dollarista tämänhetkiseen vajaan 50 dollariin tynnyriltä. Suomen Pankin kansainvälisen talouden ennusteessa seurattujen futuurihintojen mukaan öljyn hinta nousee lähitulevaisuudessa vain hieman. Futuurihintoihin liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta.

Öljy on edelleen maailman tärkein energialähde ja kattaa noin kolmanneksen maailman energiankulutuksesta. Vaikka öljyn kysynnän ennustetaan kasvavan edelleen, sen suhteellinen osuus energian kokonaiskysynnästä pienenee tulevaisuudessa. Pidemmällä aikavälillä öljymarkkinoiden kehitykseen vaikuttavat mm. ympäristöpaineet, kaupungistuminen sekä teknologinen ja demografinen kehitys.

Öljyn hinta oli varsin vakaa – noin 110 dollaria tynnyriltä – vuoden 2011 alusta kesään 2014. Syksyn 2014 jälkeen öljyn hinta on puolittunut kahteen otteeseen, syksyllä 2014 noin 60 dollariin ja syksyllä 2016 uudelleen noin 30 dollariin. Öljymarkkinasokin taustalla oli sekä tarjonta- että kysyntätekijöitä. Viime vuosina tarjontatekijöiden merkitys on ollut suurempi. Ennen hintaromahdusta öljyn tuotanto kasvoi merkittävästi usean vuoden ajan erityisesti Yhdysvaltain liuskeöljyntuotannon ja monien muiden uusien öljylähteiden vuoksi. Yhdysvalloista tulikin maailman suurin öljyn tuottaja sen lisäksi, että se on ollut myös öljyn suurin kuluttaja.

Taulukko.

Maailman suurimmat öljyn tuottajat ja kuluttajat 2015*

Tuottajat	Tuhat barreilia/ päivä	Kuluttajat	Tuhat barreilia/ päivä
USA	15 044	USA	18 961
Saudi-Arabia	11 949	Kiina	10 480
Venäjä	11 030	Japani	4 557
Kiina	4 723	Intia	3 660
Kanada	4 506	Venäjä	3 493
Irak	4 050	Brasilia	3 003
Arabiemiraatit	3 474	Saudi-Arabia	2 961
Iran	3 447	Saksa	2 435
Brasilia	3 183	Kanada	2 374
Kuwait	2 710	Etelä-Korea	2 328
Venezuela	2 685	Meksiko	2 090
Meksiko	2 625	Iran	1 885
Nigeria	2 322	Indonesia	1 718
Qatar	2 053	Ranska	1 713
Norja	1 958	Iso-Britannia	1 502

*Tuorein tieto monista maista on vuodelta 2013.

Lähde: EIA.

Vuoden 2016 aikana öljyn hinta on kivunnut noin 50 dollariin tynnyriltä (kuvio 1). Suomen Pankin kansainvälisen talouden ennusteessa, kuten useimmissa muissakin makrotaloudellisissa ennusteissa, öljyn hinta oletuksena käytetään markkinafutuureita. Näiden öljyfutuuriin mukaan (15.9.2016) hinta nousee ennustehorisontin aikana vain hieman ja on vielä vuosikymmenen lopullakin alle 60 dollaria. Historiallisesti tarkasteltuna öljyfutuuriin ennustekyky ei kuitenkaan ole erityisen hyvä. Ne kuvastavat kulloinkin tiedossa olevaa informaatiota ja voivat muuttua paljonkin uutisten myötä. (Epävarmuutta havainnollistaa kuviossa 1 harmaa alue, joka esittää eron kesäkuun 2014 ja tammikuun 2016 futuuriurissa.)

Kuvio 1

Öljyfutuuriennustekyky ei erityisen hyvä

Suomen Pankin ennusteoletus on 15.9.2016 futuurien 10 päivän keskiarvo.

Lähde: Macrobond.

28.9.2016
eurojatalous.fi

23060@FutuuriUusin

Vaihtoehtoisen arvion öljyn hinnan kehityksestä voi saada mm. Yhdysvaltojen energiainformaatioviraston (EIA) tai Kansainvälisen energijärjestön (IEA) ennusteista^[1]. EIA:n ennusteen mukaan öljyn tynnyrihintana vuonna 2020 selvästi futuurihintoja kalliimpi (77 dollaria tynnyriltä) ja rikkoo 100 dollarin rajan vuonna 2029. Suhdannetekijöiden ohella öljyn hintaan vaikuttavat nyt monet rakenteelliset tekijät. Kysyntäpuolella rakenteellinen muutos liittyy Kiinan kasvun hidastumiseen ja kasvun rakenteen muutokseen investointi- ja teollisuuspainotteisesta kulutus- ja palvelupainotteiseen suuntaan. Myös ilmastotavoitteet ja asenteiden muutokset näkyvät fossiilisten polttoaineiden kysynnässä. Liikenteessä teknologian kehittyminen vähentää öljypohjaisten polttoaineiden kysyntää. Ennustamisen vaikeutta kuvaa se, että esimerkiksi EIA on viime vuosina lukuisia kertoja tarkistanut öljyn kysyntää koskevaa ennustettaan aiemmin arvioimaansa heikomman kehityksen suuntaan, ja silti toteutunut öljyn kysyntä on jäänyt ennustettua vähäisemmäksi.

Myös tarjontapuolella ennustaminen on vaikeutunut. Aiemmin öljynviejämaiden järjestö OPEC on sopeuttanut tuotantoaan öljyn hinnan vakauttamiseksi, mutta tällä kertaa se ei ole kyennyt yhteisin päätöksin rajoittamaan tuotantoaan, kun öljyn hinta romahti. Iranin vapautuminen talouspakotteista vuoden 2016 alussa toi maan takaisin öljymarkkinoille. Iranilla onkin ollut suuri tarve asettaa tuotantonsa pakotteita edeltäneelle tasolle. Saudi-Arabia puolestaan ei ole suostunut tuotannonrajoituksiin ilman, että myös Iran osallistuu niihin.

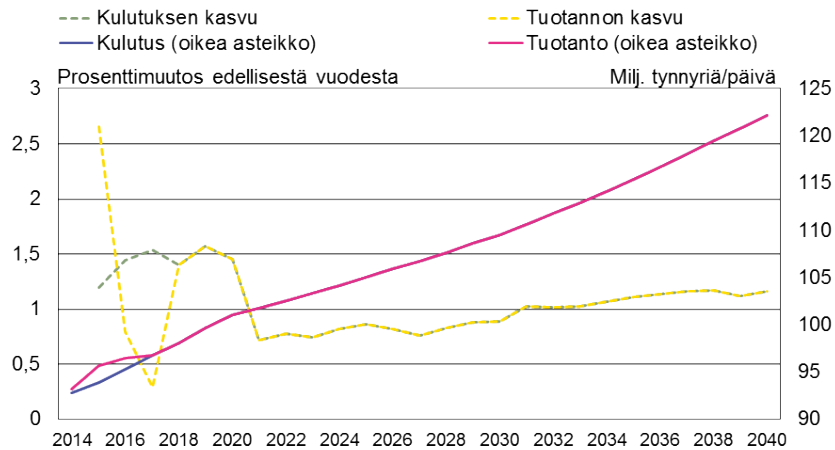
Pitkän aikavälin ennusteessaan EIA arvioi öljyn kysynnän ja tarjonnan tasapainottuvan jo vuonna 2017 ja molempien kasvun hidastuvan ensi vuosikymmenellä alle prosentin vuosivauhtiin.^[2]

Kuvio 2

1. IEA (2016).

2. EIA (2016).

EIA arvioi öljyn* kysynnän ja tarjonnan tasapainottuvan vuonna 2017

*Öljy ja muut nestemäiset polttoaineet.

Lähde: EIA.

28.9.2016
eurojatalous.fi

32818@EIA-AE02016

Öljyn eri tuotantomuotojen kannattavuusrajat vaihtelevat suuresti

Eri öljyntuotantomuotojen tuotantokustannukset ovat keskeisessä roolissa siinä, miten öljysektorin tuotanto ja investoinnit sopeutuvat alhaisempaan öljyn hintaan. Edullisinta on perinteinen öljynporaus maaperästä Lähi-idän maissa. Kun hinta on korkealla, otetaan käyttöön entistä vaikeammin hyödynnettäviä öljylähteitä, joissa tuotantokustannukset ovat suuremmat. Kun öljyn hinta laskee, nämä ovat yleensä niitä kohteita, jossa öljyntuotantoa supistetaan ensimmäiseksi. Alan kustannusrakenne muuttuu, kun monet epätavanomaiset öljyntuotantomuodot (kuten liuskeöljy, öljyhiekka ja syvänmeren öljy) tulevat kannattamattomiksi. Kaikkein kalleinta on öljyn talteenotto öljyhiekasta Kanadassa ja seuraavaksi kalleinta Pohjois-Amerikassa harjoitettu liuskeöljyn tuotanto.^[3]

Öljyntuotannon kannattavuusraja määräytyy pohjimmiltaan öljylähteen geologisen ja maantieteellisen luonteen perusteella. Kuitenkin kokemuksen ja teknologisten innovaatioiden myötä uudentyypistenkin öljylähteiden hyödyntämisen kustannukset ovat alentuneet. Öljyn hinnan romahdus on kiihdyttänyt myös muunlaista tuotannon tehostamista ja kustannusten karsimista.

Yhdysvaltain liuskeöljyntuotanto pysyi pitkään huomattavana myös öljyn hinnan käännyttyä laskuun. Liuskeöljyntuotannossa on onnistuttu pienentämään esimerkiksi alasta riippuvaisen palvelutoimialan marginaalia itse öljyntuotannon tukemiseksi. Etua oli myös siitä, että uusi ala oli vasta investointisyklin alkuvaiheessa, jossa kokemuksen karttuminen vähentää kustannuksia helpommin ja nopeammin kuin perinteisemmissä öljyntuotantomuodoissa.

3. Ks. esim. Arezki (2016).

Lähteitä

Arezki, Rabah (2016) Rethinking the oil market in the aftermath of the 2014-2016 price slump. Kolumni, VOX CEPR's Policy Portal. Ks. <http://voxeu.org/article/oil-market-aftermath-price-slump>.

Arezki, R. – Blanchard, O. (2015) The 2014 Oil Price Slump: Seven Key Questions. Kolumni. Ks. <http://voxeu.org/article/2014-oil-price-slump-seven-key-questions>.

EIA (U.S. Energy Information Association) (2016) Annual Energy Outlook 2016. Ks. <http://www.eia.gov/forecasts/aeo/>.

IEA (2016) Oil Market Report, August 2016. Ks. <https://www.iea.org/oilmarketreport/omrpublic/>.

Rystad Energy (20xx) Ks. <http://www.rystadenergy.com/NewsEvents/PressReleases/global-liquids-supply-cost-curve>.

Avainsanat

energia, öljy, öljymarkkinat, öljynhinta